

نگاهی به کتاب تحقیقی "کالبد شکافی بحران افغانستان"

اثر سید موسی صمیمی، دکتور علوم اقتصادی

دوران معاصر که در آن به سر می بریم، زمان کثرت ایجاد و کاربرد ابزار ها و وسایل متعدد و متنوع برای انتقال دانش ها و دانستنی ها است. اما کتاب به مثابه عمده ترین وسیله حامل علوم جایگاه خود را حفظ کرده است؛ کتاب به دلایل متعدد در انتقال کامل و نظام مند دانش هنوز هم در صدر ابزار ها قرار دارد؛ کتاب های علمی غالباً حاوی مطالب با تمام اجزای لازمه آن می باشند، از همه اساسی تر اینکه کتاب به مؤلف فرصت کافی در اختیار میگذارد تا با حوصله فراخ به تحلیل و تجزیه تمام ابعاد موضوع مطالعه، به اجزا و عمق مطلب جولان کند، ارائه مطالب با عجله و شتابزدگی و خلص نویسی که رسم رسانه های الکترونیکی است کتاب به آن آشنایی ندارد.

کتاب به خواننده فرصت کافی میدهد که سطور و پراگراف هایش خوانده شوند، به آسانی از آن یادداشت برداشته شده و در آن مقوله ها و جملات و سطور مهم و اساسی با "زیر خطی" مستثنی کرده شوند، و در کنار آن می توان حاشیه نویسی نمود، در عقب صفحات کتاب، نور زندگی بخش معرفت است که چشمان خواننده را بیناتر و روشنتر می سازد.

یکی از نویسندگان و کتاب شناسان چک بنام "کارل چاپک Karl Capek" می نویسد: «کتاب ها جزو اشیای نادری هستند که خصوصیت یک موجود ناروشنی را دارند؛ یعنی اینکه در "جای" وجود دارند و هرگز ناپدید نمی شوند...» وقتی یک کتاب علمی و یک اثر تحقیقی علمی تألیف می گردد، انگار پدیده ای ایجاد می شود که هرگز از میان نمی رود.

این جانب قبلاً نوشته ای داشتم که مطالب و معلوماتی را در باره "روش معرفی کتاب" حاوی بود، اینک در همان سلسله به معرفی کتاب وزین «کالبد شکافی بحران افغانستان» از جناب دکتور سید موسی صمیمی می پردازم تا خدمتی در روند ترویج اندیشیدن علمی به عمل آمده باشد.

اخیراً دکتور سید موسی صمیمی اثر تحقیقی و علمی اش را که به زبان دری تألیف نموده، طبع و به نشر رسانیده است. این اثر که با دیدگاه های جامعه شناسی اقتصادی، اقتصاد سیاسی، جامعه

شناسی سیاسی و چند رشته علمی دیگر پژوهش و تتبع گردیده است، در نوع خود به حیث یک اثر ویژه، اخذ موقعیت می نماید، برای اینکه این اثر از یک سو به حوادث و رویداد های جاری اخیر کشور - که طی شانزده یا هفده سال اخیر بوقوع پیوسته است - پرداخته و رویداد های این مرحله حیات کشور ما را نه با داستان پردازی، حدس و گمان، روایت و قصه، بیانات خوشبینانه و بدبینانه، بلکه با آگاهی بر ضوابط مسلط بر رویداد ها، اسناد، مدارک، استدلال های ارقامی و عددی مؤثق و معتبر به ثبت گرفته است، این کتاب با آنکه به یک مرحله از تاریخ افغانستان نگاه میکند، غالباً نگاه تاریخی ندارد، با آنکه پیوند های حوادث پیهم، همیشه حفظ و رعایت می شوند، خصوصیات هر حادثه در عمومیات نا مشخص نمی مانند. رویداد ها در این تحقیق همانند یک موجود کامل، آناتومی می گردند، ذره ذره هر واقعه با ابزار های علوم جامعه شناسی مثل تکه تکه پاره های یک موجود چند بُعدی به شناسایی گرفته می شوند؛ علل و مقصد هر رویداد تعریف می شوند، عناصر هر واقعه توضیح میگردند، رشد و تحول و تکامل و احياناً انحطاط هر رویداد تشخیص می شوند و در نهایت نتیجه گیری های موضوع نیز در اخیر هر بخش و فصل تذکر به عمل می آیند.

از ویژگی های دیگر این اثر علمی آن است که استنباطات مؤلف در آن خیلی کم است، چنان این تحقیق، مستند و استوار بر مدارک است که جای محدودی برای استنباط گذاشته است، اینگونه مستند سازی و تألیف چنین اثری، پشت کار و حوصله فراخ مؤلف آنرا بازگو میکند.

ردیف نمودن بخش ها و فصول کتاب و نتیجه گیری مقطعه بی هر بخش و تحلیل های چند رشته بی، بیانگر عمق نگاه مؤلف است که با توانایی کافی نقش رویداد های درونی (داخلی)، منطقی و بین المللی و اثرات آن را در وقایع کشور به تحلیل می گیرد.

از مشخصه ها و هویت این اثر آن است که وقایع جدید و معاصر کشور را با نگاه و قواعد جدید زیر ارزیابی قرار می دهد، زیرا وقایع نامبرده گاهی در قواعد دیدگاهی معمول دیروزی که در جریان تحولات روز، نوسازی نه شده اند، نمی گنجند و به همین جهت نمی توانسته اند، ابزار نظری تتبع آن رویداد ها باشند.

دکتر صمیمی که در علوم اقتصادی تبحر و تخصص دارد، از آدرس یک محقق مجرب و کار کشته به این نکته خوب معطوف بوده است که برای حفظ اصالت وقایع جدید از محدوده نگاه های معمول "نوسازی نه شده" دیروزی باید فراتر رفت و رویداد های نو را با مقیاس های همزمان آن سنجش نمود.

موارد زیادی از حوادث اجتماعی و سیاسی این دوره از حیات سیاسی دولت و مردم کشور ما، نیاز به بازرسی انتقادی داشته است که چنین بازرسی بعضاً نمود "ایدیولوژیک" از خود می نمایانده اند، اما به هر صورت به بیان کشیدن انتقادی وقایع این دوره گاهی نمی شود با "صدقه و قربان" ثبت یک اثر تحقیقی گردد.

کتاب با "مقدمه ناشر" آغاز می شود، به دنبال آن "فهرست مطالب" کتاب می آید. بعد پیشگفتار دانشمند عالیقدر کشور جناب "دکتور رسول رحیم" درج گردیده است که نگاه خیلی عمیق و جامع به محتوای کتاب و آثار ماقبل مؤلف دارد. به دنبال آن "پیشگفتار مؤلف" است که قبل از ارائه موضوعات اساسی کتاب جا داده شده است.

کتاب "کالبد شکافی بحران افغانستان" در چهار بخش به ترتیب آتی تألیف گردیده است:

بخش اول: زمینه سازی خروج نیرو های رزمی جهانی که فصل اول این بخش نیز به همین خروج نیرو ها اختصاص یافته است، به اضافه موضوع "رهایی افغانستان از پوشش حمایت نیرو های بین المللی".

فصل دوم بخش اول "استراتژی انکشاف ملی افغانستان" در زیر عنوان "کاستی های نظری و کم کاری های عملی" به ارزیابی انتقادی و تحلیل گرفته شده است.

فصل دوم قسمت دوم به "کنفرانس توکیو در مورد تدابیر اقتصادی" برای حل بحران افغانستان اختصاص یافته است.

فصل سوم بخش اول معطوف به "نشست عالی سران کشور های عضو ناتو، در شیکاگو: ناظر به خروج نیرو های خارجی" ترتیب شده است.

بخش دوم این اثر تحقیقی مطالعه "اجتناب ناپذیری تأریخی و پی آمد های سیاسی خروج نیرو ها" را احتواء می کند.

بخش سوم به رویداد "انتقال مسالمت آمیز قدرت سیاسی در افغانستان" پرداخته است، که با ارزیابی «اعلام نتایج انتخابات با توجیه "تفاهم سیاسی"» آغاز می گردد.

و بالاخره باز هم بخش سوم کتاب که به موضوع بحرانی "کاستی ها و پی آمد های تشکیل حکومت وحدت ملی" مشغول می شود و در نهایت مؤخره کتاب در زیر عنوان «پس گفتار: جولانگاه سیاسی حکومت وحدت ملی در بند وابستگی» رقم می خورد و کتاب با "شرح مختصر چند اصطلاح" و توضیح "زندگی و آثار مؤلف" به پایان می رسد.

کتاب چاپ اداره نشراتی "افغانستان امروز" «موسسه میدیوتیک» در کابل است که با قطع و صحافت بسیار زیبا و در ظرف ۳۹۴ صفحه در سال ۱۳۹۶ هجری شمسی (۲۰۱۷ م) به طبع رسیده است.

این اثر ارزشمند در زمره آن آثار گرانبهای محسوب خواهد شد که خزانه ثبت معلومات مؤثق وقایع معاصر وطن عزیز ما را بیشتر غنی خواهد ساخت.

مطالعه کتاب " کالبد شکافی بحران افغانستان" برای روشنفکران، مخصوصاً برای مسلکی ها و محققان اقتصاد سیاسی، جامعه شناسی اقتصادی و جامعه شناسی سیاسی مفید خواهد بود که هم شیوه تحقیق علمی را فرا میگیرند و نیز از محتوای وسیعاً غنی آن بهره مند خواهند شد.

پایان